

immediate ordinaverit episcopos, vel aliquos tantum, nam id sub opinione est, quam infra, disp. 10, sect. 1, num. 5, breviter perstringemus; ipsi vero Apostoli plures alios Episcopos crearunt, qui semper fuerunt tanquam Principes Ecclesiae et aliorum fidelium pastores, ipsisque datur potestas ordinandi Presbyteros et regendi Ecclesiam, quae omnia indicavit Paulus ad Tit. 1: *Hujus gratia* (inquit) *reliqui te Creta, etc., ut constituas per civitates Presbyteros.* Unde etiam confirmatur hanc jurisdictionem et modum regiminis a Christo esse institutum, quia stabile in Ecclesia permansit; si autem ex hominum esset institutione, facilius mutaretur, ut in rebus aliis passim videmus. Ratio vero est, quia tota haec distinctio oritur ex diversa potestate ordinis et jurisdictionis quae per se potestatem ordinis supponit, et illis tantum competit quibus vel ipse Christus eam immediate concessit, vel eorum successoribus, qui a Christo mediate illam receperunt. Quae omnia aperte etiam confirmant hanc potestatem non esse in plebe aut populo fidei, neque ex Reipublicae institutione manasse, nec etiam principibus secularibus convenire, quod in sequenti sectione latius confirmabo, et saepe in sequentibus idem occurret; ex professo tamen demonstranda est in materia de ordine. Vide Hosium, in confessione Polon., capit. 52 et 53, et 1 contra Brent. Ex historicis, vide Eusebium, lib. 3; et Nicephor., lib. 2; Turrecrem., lib. 3, cap. 4.

6. *Assertio tertia ex Dionysio.* — Dico tertio: praeter ordinem Sacerdotum, in Christi Ecclesia est aliqua alia distinctio graduum et statuum eorum, qui ad aeternam felicitatem tendunt. Haec est Dionysii supra ubi tres gradus distinguit eorum qui perficiuntur, scilicet, catechumenorum, de quibus jam diximus sect. 4, a num. decimo septimo, plebis fidelium, et monachorum; et quoad hos gradus est certa conclusio, nimirum duos esse ordines eorum, qui post Baptismum receptum, ad beatitudinem tendunt: unum, eorum qui communi via mandatorum incedunt, alterum eorum qui perfectionem consiliorum observantiam profitentur, ut satis patet, tum ex illo loco Evangelii: *Serva mandata*; et: *Si vis perfectus esse, vade, et vende omnia, quae habes, etc.*, Matth. 19; tum ex perpetuo usu et traditione Ecclesiae. Refert Nicephor., lib. 2, cap.

* Videri etiam possunt quae auctor scribit, disp. 16 de Poenit., section. 1, et disput. 23, sect. 1; et lib. 4 de Legib., a prine.

16, ex Philone Judaeo, libro de Vita Contemplativa, vitam monasticam in Aegypto a tempore S. Marci incepisse, de quo etiam lege Eusebium, libro 3, cap. 37; Epiphanium, haeresi 58 et 50. Ratio denique id ostendit; ordinarius enim vitae modus et communitas Ecclesiae communem etiam quamdam viam mandatorum requirit, perfectio vero et eximia sanctitas Ecclesiae perfectionem etiam statum consulit et complectitur¹, de quo plura in materia propria, quae est de statibus. Vide Waldens., 2 Doctr. Fidei antiquae, cap. 12.

SECTIO VI.

An Ecclesiae unitas unum etiam visibile caput in terris requirat?

1. *Error haereticorum negans, et varius.* — *Quorundam etiam Catholicorum.* — In hac quaestione², nihil de Petro, nihil de Episcopo Romano inquirimus, sequentem enim de ea re instituimus disputationem; sed in genere tantum, ut cognoscatur vera Ecclesia, et qualis sit ejus unitas, explicandum est quale sit Ecclesiae regimen; in qua re haeretici semper contendunt, ut Agatho Papa, in epistola synodica notavit, monarchiam Ecclesiae evertere, ut *gubernatore sublato, atrocius atque violentius circa naufragia Ecclesiae hostis grassetur*, ut ait Cyprianus, libro primo, epistola tertia. Negant igitur instituisse Christum, ut ejus Ecclesia in terris existens uno regeretur capite; nam ipse solus est *caput Ecclesiae*, ad Ephesios primo; et supremus *Rex a Deo constitutus super Sion montem sanctum ejus*, Psal. secundo. Itaque quidam ex eis volunt Ecclesiae regimen esse democraticum, id est, per populum exequendum; alii volunt esse aristocraticum, id est, primatibus solum Ecclesiae commissum, quos ipsi dicunt esse vel seniores vel Principes saeculares, vel eorum similes. Alii denique Ecclesiae regimen volunt esse mixtum ex democratia et aristocratia, nihilque habere monarchiae. Quidam vero ex catholicis autumant Ecclesiae regimen esse quidem monarchicum, ita tamen ut potestas regendi Ecclesiam non a Christo, sed ab hominibus sit uni eorum collata; ad quem motionem

¹ De hac partitione status, tom. 3 de Relig., lib. 1, a c. 2.

² De hoc argum. late Cocceius., lib. 7 de Hierar. eccles.; Salm. in Paul., l. 1, disp. 11.

dum Joannes Hus et Wicleff. dixerunt Romanis Pontificibus datum fuisse Ecclesiae primatum ab imperatoribus Constantino, et Phoca; qui damnantur in Concilio Constant., contra quos etiam infra ageudum; sic igitur nonnulli Catholici asseruerunt monarchicum regimen Ecclesiae manasse ab ipsa Ecclesia, quod sentit Gerson., Ocham, et alii, existimantes Concilium generale supra Papam esse, ut disp. 5, in fine sect. 7, attingimus.

2. *Prima assertio de fide.* — *Duplex modus supremæ potestatis.* — Dico ergo primo: Necessesse est esse in Ecclesia unam aliquam supremam potestatem, ad quam pertinet universalis Christi Ecclesiae regimen. Conclusio est de fide, quam vix ullus haereticorum negat. Notandum enim est aliud esse dari in Ecclesia potestatem supremam, quae jurisdictionem habeat, et vim directivam et coactivam in universam Ecclesiam; aliud vero hanc potestatem esse in uno homine, aut fortasse in multis; atque controversia cum haereticis, potissimum versatur de hoc secundo puncto; nunc vero solum affirmamus primum. In quo nota secundo dupliciter posse intelligi in Ecclesia unam esse potestatem supremam¹, cujus est illam regere: uno modo, universe et quasi in specie potestatem illam intelligendo, ut si episcopalis muneris esse dicatur universalem Ecclesiam regere, ita tamen ut nullus sit in individuo episcopus, nec episcoporum coetus, qui Ecclesiae universali praesit, sed unusquisque episcopus in sua Ecclesia supremus sit pastor, hocque modo inter omnes episcopos divisum sit onus gubernandi universam Ecclesiam, quod certe regimen videntur optare in Ecclesia omnes Schismatici, et praecipue hac aetate in eo erravit Henricus VIII, Anglorum rex, qui non episcopis, sed regibus, eo quem diximus modo, commissam Ecclesiae universae curam putavit, et ideo unumquemque regem in suo regno Ecclesiae caput esse affirmavit; ubi duo involvuntur errores: prior, confundens potestatem ecclesiasticam cum civili; posterior, unitatem Ecclesiae scindens, ut patebit. Alio ergo modo intelligendum est dari in terris unam supremam potestatem, quae per se primo respiciat universam Ecclesiam, ac possit habere actus quibus illam obliget; hoc ergo sensu intelligitur conclusio, et est certa fides, quam ex propriis principiis probabimus, cum ostendemus in quo resideat haec potestas.

¹ Consule Defens. fid., lib. 3, c. 13.

3. *Probatur assertio prima.* — *Haereticorum effugium obstruitur.* — Nunc ratione tantum argumentor, primo, quia sine hac suprema potestate non posset servari Ecclesiae unitas, quae est unitas corporis politici; unde sicut non potest intelligi una Respublica absque una suprema potestate civili, neque unus exercitus absque uno imperatore, ita neque Ecclesia perfecte una sine una suprema spirituali potestate; quomodo arguit Hieronymus, epistola ad Rusticum monachum: *In omni* (inquit) *grandi exercitu unus signum spectatur.* Occurrunt vero haeretici habere Ecclesiam unum supremum Principem, sed illum esse Christum; possuntque id urgere, quoniam ante Christi adventum Ecclesia erat una, quamvis non esset in terris una suprema potestas, quae toti Ecclesiae praesesset. At hoc aperte militat contra unitatem et dignitatem Ecclesiae, ut a Christo instituta est; olim etiam Ecclesia erat una ob unitatem fidei ac finis ad quem tendebat; non tamen erat una respublica humana, quae in exteriori ritu sacramentorum et sacrificiorum communicaret, et eisdem principalioribus legibus gubernaretur: Ecclesia autem nunc a CHRISTI institutione habet hanc unitatem, et credere tenetur multa supernaturalia mysteria, quae antiquiori Ecclesiae non fuerant revelata, in quibus omnibus credendis eandem servare debet fidei doctrinam; necesse est igitur ut in terris habeat unum aliquod caput quo administretur. Nam Christus Dominus in caelo existens eam solus invisibiliter quidem regere posset, id vero non esset divinae providentiae consentaneum, quae mortales homines semper per alios similes et humano modo gubernavit, ut experimento patet; unde Patres omnes exponentes id Joannis decimo: *Fiet unum ovile et unus pastor*, intelligunt de uno pastore in terris existente, qui visibiliter pascat et regat. Nam pastor ille alius plane promittitur, siquidem ipse Christus jam tunc erat. Ita Augustinus, Chrysostomus et divus Thomas locum intelligunt, et Cyprianus etiam, libro primo, epistola decima sexta. Confirmatur: nam intelligi non potest una domus vel familia recte instituta absente patrefamilias, nisi unus aliquis dispensator fidelis loco illius substituatur, ut Petro dixit Christus, Luc. duodecimo: *Quis putas est fidelis servus et prudens, quem constituit Dominus super familiam suam?* Quae verba ad hoc institutum ponderavit Chrysostomus, lib. 2 de Sacerdotio, circa principium.

4. *Probatur secundo.* — Secundo argumen-

tor: si in Ecclesia non est una suprema potestas quæ toti præsit, et singulis episcopis sit superior, erit sane unusquisque episcopus caput supremum in suo episcopatu, quod imprimis est contra perpetuam Ecclesiæ traditionem, qua constat fuisse ordinem inter Episcopos, Archiepiscopos, Primates, Patriarchas, ut patet ex Nicæno Concilio, capite sexto, et ex Anacleto Papa, epistola tertia. Deinde imperfectus et inutilis esset ordo hierarchicus Ecclesiæ. Præterea, quia jam sequeretur summa confusio in Ecclesia, quod ita ostenditur; nam si discordiæ sint et lites inter Episcopos, quis, quæso, iudex eas dirimet? Certe vel ad principes sæculares recurrendum illis esset, quod alienum est a fidei veritate et ecclesiastica dignitate, vel oporteret bello et pugna Episcoporum jurgia dissolvi, sicut inter reges contingit. Quod quam sit contra ecclesiasticam disciplinam per se satis constat. Deinde, quis continebit in officio ipsos Episcopos, nam si unusquisque eorum supremus in terris est, a solo Christo poterit coerceri, quod est absurdissimum: magnis enim periculis esset tunc exposita Ecclesia, nam inter tot Episcopos humanum est esse aliquos *discolos*, et plures sine dubio essent, si nullum agnoscerent superiorem; hac certe de causa in singulis episcopatibus necessaria est potentia una supra omnes presbyteros et parochos, ut nimirum illi in pace et officio contineantur. Adde non potuisse servari alias fidei unitatem, quia unusquisque Episcopus doceret pro libitu, neque ullus se submitteret aliorum iudicio, si in eis non agnoscerent superiorem potestatem; ex quo aperte sequuntur schismata et varietas in doctrina; quare recte Chrysostomus, homilia ultima ad Hebræos: *Malum est* (inquit) *ubi non existit primatus, et multarum cladum occasio, et confusionis turbarumque principium*. Idem Gregorius, lib. 4, epistola seu capite 2, Cyprianus, Athanasius, et alii infra citandi.

5. *Probatur tertio*. — Tertio, arguitur ex Ecclesiæ propagatione et conversione infidelium; eam enim Christus Ecclesiam instituit quæ universum mundum occuparet, et ideo Apostolos in totum mundum misit, ut prædicarent *Evangelium omni creaturæ*; quod cum per solos Apostolos perfici non posset, oportuit permanere in Ecclesia potestatem aliquam, cui ex officio incumbat curare infidelium conversionem, quod non nisi ad supremam quamdam potestatem, cui tota Ecclesia commissa sit, pertinere ullo modo potest, nam

unusquisque particularium episcoporum sua diœcesi contentus est, et extra illam jurisdictionem non habet, neque illo ex officio incumbit prædicatores Evangelii ad externas gentes mittere. Unde in sequentibus¹ ostendemus hanc curam semper fuisse in uno aliquo universali Pastore Ecclesiæ. Huc accedit oportuisse sæpe post tempora Apostolorum, imo et nunc interdum esse necessarium novos episcopatus condere, quos tamen condendi nullus privatorum episcoporum habet auctoritatem. Idem argumentum sumitur ex ipsorum episcopatum distinctione; quis enim unicuique suum terminum præscriberet, si non esset una potestas? Simile argumentum est, si unus episcopatus cum Episcopo a fide deficiat; oportet enim præsto esse qui ex officio partem Ecclesiæ collapsam restauret, quæ rationes fere desumi possunt ex D. Thoma contra Gentes, cap. 76.

6. *Obiectio*. — *Quorumdam solutio*. — *Aprior solutio*. — Obijciens tamen: Clemens Papa, libro 6 Constitut. apostolicarum, cap. 14, et Eleutherius, epist. ad Episcopos Galliarum, docent Episcopis esse commissam universalem Ecclesiam; ergo unicuique sua pars concredita est. Respondent quidam totam Ecclesiam ex charitate singulis Episcopis esse commissam, quia unusquisque tenetur totius Ecclesiæ bonum, saltem ex charitate, curare. Ita Turrian., l. 2 de Canonibus, cap. 9 et 10. Respondeo tamen munus quidem regendi Ecclesiam esse commissum Episcopis, non ideo tamen excludi unum illorum caput, quod inter ipsos supremus etiam episcopus sit, ut in sequentibus ostendemus.

7. *Assertio secunda de fide*. — *Probatur interim auctoritate*. — Dico secundo: potestas universalis in totam Christi Ecclesiam per se non residet in tota aliqua hominum congregatione aut multitudine, sed in uno tantum homine, quod est dicere Ecclesiæ regimen esse monarchicum. Conclusio est certa, et, ut ego arbitror, de fide, quam in sequentibus, cum ad particularia descendemus, ex propriis principii fidei commodius probabimus; quamvis non desint aliqua unde in universum hoc probari posset, non designando personas Petri et successorum ejus; Joannis 10: *Erit unum ovile et unus pastor*, quod prædictum fuerat Ezech. 37: *Et pastor unus erit omnium eorum*; Luc. 12, Matth. 24: *Quis putat est fidelis servus et prudens, quem constituit*

¹ Disp. 10, sect. 2, num. 22.

Dominus super familiam suam? Matth. 12 et 23. Luc. 22: *Qui major est in vobis, fiat sicut minor*; indicarat enim Christus aliquem eorum esse cæteris præponendum, ex quo orta fuit contentio prælationis inter eos, ut Chrysostomus et Hieronymus advertunt. Præterea in omnibus metaphoris, quibus Ecclesiæ caput in Scriptura significatur, plane unitas etiam capitis indicatur; dicitur enim *regnum, navis, domus, corpus, exercitus ordinatus*. Neque satis respondebitur Christum esse ejusmodi caput; nam, ut ostensum jam est, ipsa Ecclesiæ institutio, et unitas ac ratio divinæ providentiæ postulat, ut qui toti Ecclesiæ præficiatur, in terris sit, et visibiliter eam gubernet; quod non minuit Christi dignitatem, sed potius consonat valde ipsius bonitati, quod excellentem potestatem suam cum hominibus communicet; verum de principiis fidei, pro assertionem probanda proprie, ut dixi, infra plura adducemus.

8. *Accedit primo ratio de qua lib. 2 Defens. fidei, c. 10. n. 23*. — *Confirmatur secundo*. — Ratione jam argumentor primo, quia credendum est ita Christum Dominum instituisse Ecclesiam, quam summa charitate prosequeretur, ut optimo et perfectissimo modo regeretur; est autem optimum regimen monarchicum, teste Aristotele, octavo Ethicorum, capite decimo, tertio Politicorum, capite quinto, et 12 Metaph., in fine, ex Homero; Platone in Politicis; Plutarcho in Solone; quod etiam demonstrat divus Thomas, prima parte, quæst. 103, articulo 3; quia unius regimen commodius est ad conservandam, inter eos qui reguntur, concordiam et pacem, in qua maximum bonum totius corporis consistit: *Cujus signum* (inquit) *est, quia etiam cum potestas regendi in multis existit, oportet eos, ut bene regant, unum aliqua ratione fieri*: ergo quo major fuerit in regente unitas, eo erit utilius et commodius regimen ad pacem retinendam; hujusmodi autem perfecta unitas solum reperitur in monarchia; ergo, etc. Qua ratione usus fuerat olim Justin. Martyr, in Orat. Parænetica ad gentes, satis ante medium. Confirmatur, quia ubi unus est qui gubernat, est major potentia, quia virtus unita fortior evadit. Unde ipsæ etiam Respublicæ quæ democraticæ gubernantur, cum grandiora et urgentiora pericula occurrunt, unum eligunt principem, ut commodius se tueantur, ut Romani eligebant dictatores; ex quo concluditur monarchicum regimen stabilius esse ac firmitus, tum quia potentius, tum quia

regulariter non turbatur intrinsecus seditioibus, faciliusque resistit externis hostibus, cum sibi conciliatum sit et conjunctum. Unde ex historiis constat monarchias ordinarie diuturniores fuisse quam respublicas. Tandem id probari potest ex monarchia Dei, quam ex ratione commodioris regiminis et providentiæ probat Aristoteles citato loco Metaph. Ubi concludit unum debere esse totius mundi principem. Atque eadem ratione ostendit, Dei unitatem Philo, lib. de Monarchia; Justin., lib. ejusdem tituli; Athanasius, Orat. contra Idola; Hieronymus, epist. ad Rusticum monachum. Habetur cap. *In apibus*, d. 7, q. 1; Cyprianus, tract. de Idolorum vanitate; ubi etiam ostendit animalia irrationalia monarchiam appetere. Ecclesiasticum ergo regimen eo erit perfectius, quo divino similis.

9. *Hæreticorum evasio ex incommodis*. — Ad hanc secundam confirmationem, respondent hæretici longe dissimilem esse rationem hominum et Dei, qui omnipotens est, ac summe bonus, et ubique præsens, et omnia pernosceus, quapropter facillime potest, unus cum sit, universa gubernare; secus vero de hominibus, quibus hæc omnes proprietates desunt. Unde plura incommoda hæretici numerant, quæ in hoc regimine, si ad homines accommodetur, reperiuntur. Primum, quia sicut facile est unum solum gubernatorem imprudentem esse, aut pravum, aut curto ingenio, sic facilius errare poterit aut ignorantia, aut malitia. Secundum, unus ita respicit bona et commoda propria, et suorum, ut communia facile contemnat; unde non raro accidit ut regnum in tyrannidem declinet. Tertium, cum unum caput superiorem non agnoscit, a nullo corrigi potest; cumque labatur facile, ejus regimen expositum est frequentibus periculis. Quartum, cum homines appetant libertatem, et imperare potius quam subdi, uni hominum semper subditos esse molestissimum, et humanæ inclinationi prorsus contrarium esse necesse est; erit ergo tale regimen violentum, et præter hominum conditionem. Unde fit quinto, ut ubi unus est princeps, omnes illi invident; ex quo sequuntur seditioes et schismata, quod in Ecclesia accidisse videmus, ubi quam plurimæ hæreses et perniciose schismata, vel ex odio contra Vicarium Christi, vel ex inordinato appetitu illius excellentiæ pullularunt. Tandem hinc concludunt adversarii, licet in aliquo minori regno monarchia probari possit, eam tamen in universum orbem introducere, et

absurdissimum esse et impossibile, quia fieri commode non potest ut unus homo res totius orbis curet.

10. *Præcluditur primo evasio prædicta. — Præcluditur secundo retorquendo majora incommoda. — Quinque incommoda. —* Respondetur primo, hinc recte concludi, unum principem per sese, absque peculiarissimo Dei auxilio, minime posse convenienter universam regere Ecclesiam, quod non solum de singulis hominibus, sed etiam de quacumque hominum congregatione verissimum est. Secundo, cum res humanæ non possint omnibus incommodis carere, illæ quæ cæteris paribus minora introducunt, commodiores judicandæ sunt. Multo autem plura visuntur incommoda in regimine plurium, quam unius: primum, quia cum multi gubernant, vix consentiunt. Quod si plurium suffragiis munus alicui demandetur,

tim non esse vera, partim in ecclesiastica monarchia, vel non reperiri, vel certe esse multo minora. Prima pars liquet. Nam potius monarchia est humanæ rationi maxime consentanea; etenim ipse homo una ratione regi debet; in humano corpore unum caput habet principatum; in una domo unus requiritur paterfamilias, ut bene regatur; in quolibet humano munere, vel artis, vel scientiæ, ut ordinate fiat, unus debet supremus præfici; in toto denique mundo fere omnes congregationes hominum monarchice reguntur; et Chrysostomus, homil. 34 in 1 ad Corint., ponderat Deum creasse tantum unum Adam, et ex illo alios, ut monarchiam commendaret; et Justin., in ipso principio suæ historiæ, refert primum regimen in orbe fuisse monarchicum, et per multos annos durasse; quod etiam Tertullianus, libro 3 de Legib., ac Salust., in Catelin., tradi-

nonnihil levat, si quod est gravamen, aliquidque appetitui naturæ in dominando permitendum est.

12. *Accedit secundo ratio principalis, Ecclesiæ principatum non esse adæquate in quolibet e multis. —* Secundo, principaliter probatur conclusio ex re ipsa, et regimine Ecclesiæ, ut nunc procedit, evidenter ostendendo fieri non posse ut hæc potestas universalis competat multis; nam vel ita multis competit, ut per illos immediate exerceatur, vel ita ut illi unum eligant, cui talem conferant potestatem. Primum duobus adhuc modis potest intelligi: unus est, ut hæc potentia universalis ita sit in omnibus, ut sit etiam in singulis tota; et hoc plane falsum est: primo, quia nullus unquam fuit in Ecclesia episcopus præter Romanum, de quo infra dicemus, cui vel apparenter, vel etiam arroganter talis fuerit

pro diversitate temporum universæ Ecclesiæ necessarias? Ad quem pertinebit studium propagandi fidem? Denique per se satis magnum incommodum est nihil posse in universa Ecclesia statui, aut dispensari, aut modo alio ordinari, nisi tempore congregati Concilii. Secundo, improbat idem secundus modus: interrogo enim quænam sit multitudo illa in qua hæc potestas existat; nam aut est omnium fidelium congregatio, ut quidam hæretici ineptissime dixerunt; tum quia supra jam ostendi in Ecclesia oves a pastoribus esse distinctas; tum quia regimen esset democraticum, atque adeo omnium pessimum, ut Aristoteles ait, 8 Ethic., c. 10. Vulgus enim non merita virtutis expendit; non publicæ utilitatis emolumenta rimatur, ut Ambrosius scribit, 5 Examer., c. 21, et ut inquit Chrysostomus, *hæc est*